

*Poljoprivredna savetodavna i stručna služba
Šabac*

Kontakt telefoni: 015/ 344-606, 301-820

B I L T E N

- Tehnologija gajenja sudanske trave i perka-
dipl.ing. Svetlana Zlatarić*
- Tehnologija gajenja cvekle-
dipl.ing. Gordana Rehak*
- Zaštita rasada od korova i štetočina -
dipl.ing. Nada Baćanović*
- Aktuelni radovi u voćnjacima-
dipl.ing. Milorad Jocković*
- Suzbijanje bolesti i štetočinanma voću u martu mesecu-
dipl.ing. Jasmina Jocković*
- Tehnologija ishrane junadi u tovu-
dipl.ing. Zoran Kozlina*

Š a b a c, februar 2011.god.

I TEMA

TEHNOLOGIJA GAJENJA SUDANSKE TRAVE I PERKA

Sudanska trava je jednogodišnja , veoma značajna krmna biljka . Raste u visinu do 2m, bokori se i ima dosta lisne mase, stablo se završava etažnom metlicom .Bokorenjem može se dobiti 10-20 bočnih stabala .

Krma sudanske trave može se koristiti u zelenom stanju za ishranu stoke ili kao seno ili kao silaža . Zahvaljujući jakom korenovom sistemu dobro podnosi sušu i visoke temperature . Povoljno reaguje na navodnjavanje ali ne podnosi niske temperature . Uspeva i na slabije plodnim zemljištima ali ne i na teškim , podvodnim , kiselim i peskovitim . Daje dva , a u povoljnim godinama i tri otkosa krme u toku vegetacije .

Kao dobri predusevi smatraju se leguminozne biljke , strna žita , okopavine . Ako se seje kao naknadni usev , onda može doći i posle perka , krmne uljane repice , stočnog graška ili grahorice. Ako se seje kao postrni usev onda se predusev mora skinuti do sredine juna . Takvi predusevi mogu biti rani krompir , rani kupus , ljudski i stočni grašak ...

Za glavni usev obradu zemljišta treba početi u oktobru na 30 – 40 cm, a u proleće obavlja se površinska priprema zemljišta . Ukoliko se sudanska trava zasniva kao naknadni ili postrni usev , onda se oranje izvodi plitko na 25 cm., i odmah pristupa površinskoj pripremi zemljišta .

Sudanska trava se đubri i stajnjakom i mineralnim hranivima , 30 t/ha stajnjaka i 100 – 140 kg/ha N , 60 – 80 kg/ha P , 70 – 80 kg/ha K .

Stajnjak i 2/3 PK unosi se pod osnovnu obradu a ostatak P i K zajedno sa 1/3 N predsetveno a ostatak N u vidu prihrane posle svakog otkosa .

Kao glavni usev seje se u drugoj polovini aprila , kao naknadni u toku maja i kao postrni na kraju jula .Seje se gustoredo na rastojanju od 20 cm na dubini od 2 – 3 cm sa 20 – 30 kg/ha semena .

Ukoliko se pojavi pokorica povalja se rebrastim valjkom .

Prihrana se obavlja kada biljke dobiju nekoliko listova i to posle svakog otkosa azotnim đubrivima .

Stočna repica koju obično zovemo „ **PERKO** „ po spoljnjem izgledu dosta liči na uljanu repicu , ali su biljke znatno bogatije lisnom masom . Raste u visinu 80 – 120 cm,a u povoljnim uslovima i više . Stablo se grana , listovi su široki , nabrani velike površine sa nazubljenim rubovima . Perko je biljka prohladnih , poluvlažnih i vlažnih terena i uspeva svuda gde i uljana repica . Optimalna temperatura za rast i razvoj je 16 – 20 °C .Dobro podnosi niske temperature (- 25 °C) , naročito ako su biljke dobro pripremljene za zimu . Do izmrzavanja može doći ako se biljke poseju krajem septembra i tokom oktobra .

Dobre prinose daje na dubokim , plodnim i neutralnim zemljištima .

Najbolji predusevi su rani krompir , rano povrće , strnine . Dobar je predusev za strna žita naročito za ozimi ječam koji se seje nešto ranije .

Biljka „Perko“ dobro reaguje na đubrenje stajnjakom i osokom . Na srednje plodnim zemljištima treba uneti 30 – 40 t/ha stajnjaka , 80 – 100 kg/ha N , 60 – 80 kg/ha K . Stajnjak i 2/3

PK uneti pod osnovnu obradu ,a ostatak PK đubriva zajedno sa 1/2 N uneti pod površinsku priprmu zemljišta. Drugi deo N daje se u vidu prihranjivanja .

Seje se od ranog proleća pa sve do sredine septembra . Setva se obavlja vrstačno na međurednom rastojanju od 15 cm – 18 cm a u redu na 6 – 12 cm. Dubina setve 2 – 3 cm sa količinom od semena 12 – 15 kg/ha . Nakon setve povaljati zemljište ako nije previše vlažno . Setva može biti u smeši sa nekom žitaricom ako se planira siliranje zelene krme .

Od mera nege treba vršiti zaštitu od korova , bolesti , štetočina , prihraniti azotom kad dobiju par prvih listova i posle svakog otkosa .

Ukoliko se perko koristi kao glavni usev, daje u toku vegetacije 2 – 3 otkosa. Kod rane jesenje setve , jedan usev se skida u jesen , a drugi rano u proleće u fazi punog cvetanja . Kosidba se u jesen obavlja na visini od 7 cm da bi se omogućila što bolja regeneracija i što uspešnije prezimljavanje biljaka.

Dipl.ing. Svetlana Zlatarić

II TEMA

TEHNOLOGIJA GAJENJA CVEKLE KAO POVRTARSKJE BILJKE

CVEKLA (*Beta vulgaris* var. *rubra* L.)

Poreklo, rasprostranjenost i značaj

Cvekla vodi poreklo iz Sredozemlja, gde se i danas sreću divlji srodnici ovog povrća. U našoj zemlji se gaji na relativno malim površinama kao čist usev, ali je uvek prisutna u porodičnim vrtovima ili baštama profesionalnih proizvođača, kao međuusev.

Cvekla je veoma zdravo povrće, čiji se zadebljali koren biljke koristi za ishranu u svežem ili kuvanom stanju. Čak se i mladi listovi cvekle koriste kao salata. Sadržaj suve materije je 12%. U cvekli su zastupljeni ugljeni hidrati – oko 8%, dok je vitaminski deo veoma mali. Jedino listovi imaju veću vitaminsku vrednost, a koren i lišće sadrže veliki procenat jabučne, vinske i limunske kiseline.

Botaničke osobine

Cvekla je dvogodišnja vrsta. U prvoj godini razvija zadebljali koren, a u drugoj cvetonosno stablo i plod. Vreme potrebno za formiranje zadebljalog korena je oko 3 meseca, kod ranih sorti, a 5-7 meseci kod kasnih sorti. Cvekla jarovizuje na temperaturi 4-10 stepeni C u trajanju 2-3 nedelje.

KOREN - Korenov sistem cvekle je dobro razvijen. Glavni koren prodire u dubinu do 3 m, a u širinu 1 metar. Glavna masa žila raspoređena je na oko 40 cm u širinu. Ovakav korenov sistem omogućava cvekli dobru upijajuću moć. Zadebljali koren nastaje transformacijom epikotila, hipokotila i glavnog korena koji je nosilac korenovih žilica. Zadebljali koren se sastoji iz glave koji nosi listove, okruglog zadebljalog dela koji ne nosi ni listove ni žile i služi za ishranu, i pravog korena koji nosi žilice. Koren je crvene boje, sa jasnim zonama sprovodnih snopića nešto svetlije boje. Savremene sorte su kompaktno tamnocrvene.

CVET - U drugoj godini razvija se cvetonosno stablo sa cvetovima proste građe. Cvetovi su dvopolni i u grupama, a oprašivanje se obavlja ksenogamno. Posle oplodnje veći broj jedno semenih plodova sraste u složeni plod **klube**, koje je u proizvodnom smislu seme. Kljavost semena se održava 5-6 godina.

Uslovi uspevanja

Cvekla ima veće zahteve za toplotom od drugog korenastog povrća, naročito u prvim fazama razvića. Takođe, potreba za vlagom je veća od ostalog povrća. Seme niče na 8 stepeni C, ali i na 4 stepena seme ostaje duže u zemljištu bez gubitka kljavosti. Niski mrazovi od – 3 stepena C, mlade, tek iznikle biljke dobro podnose, čak pri takvim mrazovima biljke do 100% jarovizuju. Zadebljali koren podnosi mrazeve do – 2 stepena C bez većih oštećenja. U toplim područjima uz navodnjavanje, dobijaju se veći prinosi, nego u hladnijim. Optimalna temperatura za rast i razvoj cvekle je između 20 i 25 stepeni C. U prvim fazama cvekla ima velike zahteve za vlagom, a kasnije umerene, s tim što bolje podnosi nedostatak vlage nego prekomerno zalivanje.

Najbolje uspeva na plodnim, strukturnim i dobro ocednim zemljištima, neutralne ili slabo alkalne reakcije, pri čemu se formiraju koreni pravilnog okruglog oblika. Obavezno se gaji u plodoredu.

Tehnologija gajenja

Zemljište treba pripremiti kao za sve korenaste kulture, uz obavezno duboko jesenje oranje. S proleća se vrši predsetvena priprema zemljišta kako bi se obezbedio dubok i rastresit setveni sloj za formiranje korena, a u isto vreme se obezbeđuje usitnjena i poravnata površina. U vreme osnovne i predsetvene pripreme zemljišta izvodi se đubrenje mineralnim đubrivima i to 200-300 kg/ha azota, 400-600 kg/ha fosfora i 100-200 kg/ha kalijuma. Đubriva se unose delom u osnovnoj obradi zemljišta, a delom u predsetvenoj pripremi i za prihranjivanje useva.

Cvekla se seje širokoredo na razmak 20-40 X 10-15 cm, na dubinu od 2-3 cm. Količina semena za setvu se kreće od 6 do 10 kg za jedan hektar i zavisi od krupnoće semena.

Cvekla se može gajiti uz predhodnu proizvodnju rasada, ali je ovaj način nepraktičan i poskupljuje proizvodnju.

Nega useva je standardna i sastoji se od proređivanja, okopavanja, prihranjivanja i eventualnog navodnjavanja. Zaštita je mera koja se koristi u zavisnosti od potreba.

Prolećno gajenje cvekle

Prolećno gajenje cvekle je namenjeno za letnju potrošnju, a može se gajiti direktnom setvom ili iz rasada. Setva se obavlja od polovine marta do kraja maja pri čemu se sukcesivnom setvom može ostvariti pristizanje mladih korenova u kraćim periodima.

Mere nege su standardne: Proređivanje se izvodi kada su formirana 2-3 lista na konačan razmak.

Zemljište je neophodno održavati kako u smislu rastresitosti, tako i uništavajući korove pravovremeno, da bi se usevu obezbedilo pravilno razviće i rast tokom vegetacije.

Zalivanje je neophodno obezbediti u nekoliko navrata u toku vegetacije kada je biljkama najviše potrebno.

Usev cvekle treba održavati u zdravom stanju, što znači dobru zaštitu od bolesti i štetočina.

Berba cvekle se obavlja tokom leta sukcesivno, kada koren dostigne prečnik 2-3 cm, pa sve do konačne veličine karakteristične za sortu. Prve berbe mogu imati karakter proređivanja, pri čemu se odstranjuju oštećeni listovi i na tržištu se mogu prodavati u vezicama od po 4-6 komada. Prinos se kreće od 20 do 30 t/ha.

Postrno gajenje cvekle

Cvekla se za jesenju i zimsku potrošnju može gajiti kao postrni, naknadni usev posle graška, salate, krompira, ječma i pšenice.

Seje se u junu i julu u zavisnosti od toga ubiranja predhodnog useva i brzine obrade zemljišta, jer nakon žetve vrši se predsetvena priprema zemljišta, plitko zaoravanje, motokultiviranje u zavisnosti šta je bio predhodni usev. Pre setve zemljište bi trebalo da se zalije kako bi usev bolje i brže nikao. Setva i nega useva se obavlja kao kod prolećnog useva, s tim što je zalivanje obavezno zbog letnjih suša. Zalivanje prekinuti kada korenovi dostignu 2/3 pune veličine. Cveklu ovako gajenu – postrno – treba vaditi pre jačih jesenjih mrazeva. Listovi se odsecaju, a koren čisti od zemlje i pakuje u spremište ili trap. Prinosi su isti kao kod prolećnog useva i kreću se od 20 do 30 t/ha.

Od sorti cvekle mogu se pomenuti sledeće: Detroit, Bikor, Cilindra, Palanačka crvena.

Dipl.ing. Gordana Rehak

III TEMA

ZAŠTITA RASADA OD KOROVA I ŠTETOČINA

Proizvodnja rasada povrtarskih biljaka uglavnom se odvija na supstratu. Supstrat je neophodno, pre setve, dezinfikovati vodenom parom ili upotrebom preparata METIL BROMID koji uništava prisutno seme korovskih biljaka. Ukoliko ne postoji mogućnost da se primeni neka od ovih mera suzbijanje korova se može izvesti primenom herbicida pre setve ili posle setve a pre nicanja gajenih biljaka.

Suzbijanje korova u rasadu parađaza može se sprovesti primenom herbicida DERVINOL WP – 50 u količini 50 g/aru. Primena ovog herbicida obavlja se u vreme predsetvene pripreme leja, tako što se pripremljena površina oprska i odmah nakon toga izvrši plitka inkorporacija, odnosno unošenje preparata u površinski sloj do 5 cm dubine. Setva se može obaviti neposredno nakon tretiranja. Kada se rasad pikira ova mera se izvodi pre pikiranja.

Ukoliko neke od pomenutih mera nisu primenjene a korovi su nikli posle setve ali pre nicanja gajenih biljaka, mogu se suzbiti herbicidima kontaktnog dejstva (REGLON ILI GRAMOKOSON). Ovi herbicidi se koriste samo kod vrsta povrća koje sporije niče od preovladavajućih korova. GRAMOKOSON I REGLON SE KORISTE U KOLIČINI 30-40 ml/aru. Preparati se nanose ledjim prskalicama, ravnomerno po celoj površini. Ukoliko su nikli korovi i gajene biljke efikasan način suzbijanja je plevljenje.

ROVCI – svojom aktivnošću prave horizontalne hodnike ispod površine supstrata u leji. Rovci oštećuju mlade biljke i uništavaju posejano seme. Masovnije se javljaju u lejama koje se zagrevaju nezgorelim stajnjako. Efikasno se mogu suzbijati primenom granuliranih insekticida unušenjem u površinski sloj zemljišta u vreme predsetvene pripreme. U tu svrhu se nmogu preporučiti preparati GALATION G-5 ili FORCE 1,5G (0,5 – 1 kg/a). Preparat se ravnomerno rastura po celoj površini, a zatim se unosi u supstrat do dubine 10 cm. ili se unosi u zone redova pri setvi ili sadnji. GALATION G-5 se može primeniti i kasnije, u zoni pojave rovca u vidu gomilica koje se postavljaju u večernjim časovima.

LISNE VAŠI – mogu pričiniti značajne štete rasadu sisajući biljne sokove i prenoseći nekoliko veoma štetnih virusa. Pojavljuju se mosaovno, formirajući kolonije, na biljkama rasada pri čemu i pojedinačne primerke treba suzbijati jer imaju veliki potencijal razmnožavanja.

Primena sistemični i kontaktni insekticida daje zadovoljavajuće rezultate. U tu svrhu se mogu koristiti KARATE 2,5 EC (0,02%), decis 2,5 EC (0,04%), TALSTAR 10 EC (0,05%), PERFEKTION (0,1%), PIRIMOR WP (0,05%), KONFIDOR (0,03%) i dr. Prilikom primene insekticida potrebno je voditi računa o radnoj karenci posebno ukoliko se prskanje izvodi u zatvorenom orostoru.

PUŽEVI – pri masovnoj pojavi mogu izazvati golobrst, jer napadaju i grickaju mlade listove. Uglavnom se pojavljuju noću po obodu leja, kada i pričinjavaju najveće štete. Kada se primete prvi znaci oštećenja mogu se koristiti PUŽOMOR ili MESUROL GRANULE.

Tretiranje se vrši rasipanjem granula oko biljaka u večernjim satima, u količini 30-50 g/aru, pri čemu ne smeju dospeti na gajene biljke. U cilju postizanja veće efikasnosti leju ne treba zalivati dan dva od momenta primene preparata. Posipanje pepela od drveta na ivične delove leja, ili međuredni prostor, pomaže njihovom suzbijanju jer pepeo oduzima sluz i dovodi do dehidracije.

Dipl.ing. Nada Baćanović

IV ТЕМА

АКТУЕЛНИ РАДОВИ У ВОЋЊАКУ

● Садња воћака

У току фебруара и марта месеца треба наставити садњу воћака на припремљеним парцелама, када се за то створе временски услови.

Препорука је да се обави заливање после садње са 10-15 лит. воде ако је био сушан период пре тога (без снега и кише). После садње извршити прекраћивање садница на препоручену висину за одговарајући узгојни облик. Најбоље је набавити садни материјал са превремним гранчицама пошто је лакше формирати узгојне облике.

Садни материјал куповати код регистрованих расадника са пратећом документацијом:

1. Сертификат (фотокопија)
2. Уверење о здравственом стању (фотокопија)
3. Декларација (оригинал)
4. Отпремница (оригинал)
5. Рачун (оригинал)
6. Уверење о здравственом стању пошиљке биља у унутрашњем промету-ТРАНСПОРТНО УВЕРЕЊЕ (оригинал)

● Резидба воћака

Јабучасто воће, наставити резидбу јабучастих воћака, када је температура ваздуха изнад 5°C, односно температурама које не сметају за рад резачима.

Коштичаво воће, препорука је да се почне са резидбом у другој половини фебруара месеца, када прође опасност од екстремно ниских температура.

Јагодасто воће, у току марта обавити резидбу малине (оставити 4-6 здрава добро развијена изданка по дужном метру), купине (остављати 2-4 добро развијена, не предебела ластара по жбуну) и обавезно везивање за наслон. У засадима јагоде очистити стари лист, обавити окопавање и плевљење од корова. Ако је потребно обавити и *резање бокора* јагоде, са оштрим ножем уклањају се нови бочни прирасти, а све у циљу добијања крупнијег и квалитетнијег плода. **Приликом резидбе уклањати болесене и оштећене гране. Орезане гране и мумифициране плодове (који су заостали на гранама) износити из засада и спаљивати, како би се смањио инфективни потенцијал патогена у засадима.**

● Ђубрење засада воћака

Уколико се није разбацио НПК у току новембра-децембра, онда то обавити у фебруару а најкасније у првој декади марта месеца. Норме и формулације НПК треба да буду по препоруци стручњака, а на основу анализе земљишта и воћне врсте и старости засада. Заједно са НПК, препорука је да се сваке треће-четврте године разбаца 40-50т/ха добро згорелог стајњака. Такође ако је земљиште кисело обавити калцификацију. **Обавезно после разбацавања ђубрива, плитко заорати или истањирати, како би се ђубриво унело у земљиште.**

У трећој декади марта месеца треба почети са прихраном азотним ђубривима. Препорука је да се од укупно препоручене количине азотног ђубрива у марту разбаца 2/3 док се преостала количина разбацује крајем априла а најкасније до краја прве декаде маја месеца, ово из разлога што биљка није у стању да одмах усвоји целокупну количину азота а ако дође до великих падавина азот би се испрао у дубље слојеве. **На земљиштима која су кисела препорука је да се користи КАН пошто АН или УРЕА додатно закишељавају земљиште.**

Препорука је да свако пољопривредно газдинство обавезно обави хемијску анализу земљишта како би се правилно одредиле норме и формулације минералних ђубрива, а самим тим и већа профитабилност гајене културе..

● Остале агротехничке мере у засадима воћака

Препорука је да се обави кречење стабала, из разлога што бела боја спречава загревање стабала за време сунчаних дана, (ова мера се нарочито препоручује у засадима кајсије) на тај начин се делимично може утицати на касније кретање вегетације и смањити ризик од позних пролећних мразева.

Ако се није раније обавила заштита стабала од зечева и срна, онда то обавити што пре како не би дошло до огољавања дебла и каснијег сушења. Зааштиту обавити са специјалним мрежицама или парпирнатим џаковима. **Упозорење**-за ову намену не користити пластичне џакове и фолије, зато што долази до ефекта стаклене баште и стварања кондеза, чиме се повећава опасност да дође до пуцања коре услед пада температуре у току ноћи. Нарочито је битно заштити младе и тек посађене воћке.

У току марта обавити, по могућству, уношење пчелињих друштава у засаде воћака (кајсија, бресква, лешник) у цвету ради побољшања опрашивања и повећања приноса.

Док су пчелиња друштва у воћњаку изостаје хемијска заштита!

Обавезно пре хемијског третирања воћака, правовремено упозорити околне пчеларе о времену третмана, како не би дошло до помора пчела чиме се прави велика штета, како за пчелара тако и за сопствени воћњак.

дипл.инж. Милорад Јоцковић

V TEMA

SUZBIJANJE BOLESTI I ŠTETOČINA NA VOĆU U MARTU MESECU

Od polovine februara pa do polovine marta je najpodesnije vreme za suzbijanje bolesti i štetočina na voću. Zimskim tretiranjem voća uništavamo sve prezimljujuće oblike štetnih organizama. Naročito se preporučuje premazivanje rak-rana i kolonija krvavih vaši jačim koncentracijama bakarnih preparata i mineralnih ulja.

U martu mesecu posebnu pažnju treba obratiti na suzbijanje raznih gljivičnih bolesti, jer je to vreme za sprečavanje njihove pojave. Od bolesti treba sprečavati širenje plamenjače na šljivama, fuzikladijuma na jabukama i kruškama, sušenje listova, šupljikavost lišća kod bresaka, šljiva, jabuka, trešanja, kovrdžavosti lista kod bresaka, ili monilije ili truleži plodova kod raznog voća.

Naročiti treba obratiti pažnju na kovrdžavost breskve koju izaziva *Taphrina deformans*, jedno od najopasnijih oboljenja ove voćne vrste. Najviše biva zaražen list, a mogu biti zaraženi i mladari, cvet i plod. Zaraženo lišće se kovrdža, bleđi i suši se. Zaraza se ostvaruje u fazi bubrenja i kretanja lisnih i cvetnih pupoljaka. U uslovima jačeg napada, sušenja i opadanja lista breskva ponovo lista što je iscrpljuje i nepovoljno utiče na njenu rodnost sledećih godina. Kišno proleće u fazi bubrenja i kretanja bresaka pomaže zarazu.

Prvo tretiranje protiv ovog parazita je u fazi apsolutnog mirovanja vegetacije (decembar-februar). Drugo tretiranje je u fazi pojave zelene tačke na lisnim pupoljcima, gde prskamo sa preparatom Delan 0,075%.

Slika – kovrdžavost lista koju prouzrokuje *Taphrina deformans*

Kao neprijatelj jabuka često se javlja jabukin cvetojed, čija larva uništava cvet jabuka i krušaka. Suzbijanje ovog insekta je otežano, jer ženka polaže jaja u nabubrele cvetne pupoljke. Da bi se delimično sprečio napad ove štetočine potrebno je pred samo cvetanje voćaka postaviti na drveće lepljive prstenove, da se na njih uhvate imaga cvetojeda. Preventivno u jabukama treba sprovesti još jedno prskanje protiv fuzikladijuma i pepelnice preparatima na bazi bakra i sumpora, pre nego što se pojave roze pupoljci.

Slika – fuzikladijum na jabukama *Venturia inaequalis*

Dipl.ing. Jasmina Jocković

VI TEMA

TEHNOLOGIJA ISHRANE JUNADI U TOVU

U našoj zemlji kao i svuda u svetu junad su osnovna kategorija goveda koja služi za intenzivnu proizvodnju mesa. Takvo mesto junad zauzima zahvaljujući sposobnosti da kabastu hranu uspešno koriste u velikom obimu. Za tov se koriste uglavnom muška nekastrirana grla jer ona brže rastu i ostvaruju bolju konverziju hrane od ženskih grla. Dobar uspeh u tovu može se ostvariti samo ako se za planirani obim proizvodnje raspolaže sa dovoljnim količinama kvalitetne kabaste i koncentrovane hrane. Pri organizovanju tova junadi vrlo je važno pridržavati se pravila da se tovilište puni i prazni odjenom, (all in, all out). To umnogome olakšava organizaciju rada i pojednostavljuje tehnologiju ishrane u toku tova. Ovo tim pre jer se tov obavlja u turnusima, najčešće sa teladima iz otkupa. Po dolasku u tovilište telad se smeštaju u čiste dezinfikovane boksove i postepeno se privikaju na način i režim ishrane. Hrana im se redovno daje i pažljivo se prati konzumiranje. Mogućnost konzumiranja zavisi od predhodne ishrane i kondicije grla. Mogućnost konzumiranja najveća je u prvoj fazi i kasnije se postepeno smanjuje. Između uzete hrane i postignutog dnevnog prirasta postoji visoka koleracija.

Kabasta hrana se daje u prirodnoj formi ili se usitnjava. Koncentrovana hraniva se redovno melju i mešaju sa ostalim sastojcima, a mogu se davati u brašnastoj, gnječenoj ili u granuliranoj formi. Siliranje i ishrana viskovlažnim mlevenim klipom i zrnem kukuruza pokazuje dobre rezultate a manje je i zdravstvenih poremećaja. Ishrana može biti ograničena, poluuobročena ili ad libitum (po volji). Pri ograničenoj ishrani koncentri se daju dva puta na dan. Ishrana po volji se primenjuje kada se forsira količina koncentrata. Izgleda da grla koja se hrane po volji bolje održavaju apetit tokom tova, naročito pri grupnom držanju. Tov sa vezanim grlima pogodan je kada se primenjuje ograničena ishrana koncentratom. Bolji su prirast i iskorišćavanje hrane, ali se češće javljaju oboljenja papaka. Pri ishrani po volji za isti prirast upotrebi se više hrane za oko 5%. Povoljnije je višekratno hranjenje. Pri ishrani po volji sva grla mogu konzumirati odgovarajuće količine hrane. To ubrzava tov, jer omogućuje veće priraste. Uspeh u tovu tada zavisi od apetita, kondicije tovljenika i koncentracije energije i hranljivih materija u obroku. Veća koncentracija obroka povećava priraste, ali povećava i akumulaciju masti. Posle privikavanja na ishranu po volji grla postaju mirna i hranu ne jedu halapljivo. Nedostatak ishrane do sitosti je što se ostvaruju nešto veće potrošnje hrane nego pri ograničenoj ishrani.

dipl.ing Zoran Kozlina